Government of Nepal

धुलिखेल नगरपालिका

धुलिखेल नगरपालिका एकिकृत शहरी विकास योजना

Summary Report

GOEC-GIDA-Next JV

Kathmandu

Contents

Summary 3

Executive Summary 4

जोखिम संवेदनशील भू–उपयोग योजना 7

Settlement Planning 9

गतिविधि केन्द्रहरू 10

Residential 11

Zoning 12

कृषी 13

Infrastructure 15

Drinking Water 15

ढल निकास तथा सरसफाई 16

शारांस (Municipal Transport Management Plan) 18

पर्यटन (Tourism) 21

सामाजिक विकास योजना (Social Development Plan) 26

आर्थिक विकास योजना 36

Summary

शहरी योजना व्यवस्थापन गर्न स्थानीय सरकारको नयाँ जिम्मेवारीको सम्बन्धमा धुलिखेल नगरपालिकाले भर्खरै "एकीकृत शहरी विकास योजना" तयार गरेको छ जसले धुलिखेलको शहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्न नयाँ ढाँचा प्रदान गर्दछ र जसले यसको कृषि, पर्यावरण र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षणमा समेत उत्कृष्ट भूमिका निर्वाह गर्दछ।

यस योजनाले अबको २० वर्षमा नगरपालिकाको समग्र विकासका बारेमा रणनीतिक प्राथमिकताहरू निर्धारण गर्न उचित मार्गदर्शन प्रवाह गर्दछ। यसमा नगरपालिकाको समग्र भूमि विकास, सामुदायिक सेवा र पूर्वाधार कार्यान्वयन योजनाहरूको समिष्टगत रुपमा समावेश गरिएको छ।

IUDP ले नयाँ ल्यान्ड प्रयोगको लागी जमिनलाई ऐन वा नियम मुताविक विभाजन गरी धैरै भन्दा धैरै प्रयोगमा ल्याउन सहयोग पुग्ने देखिन्छ। यस योजनाले धुलिखेल नगरपालिकाको सम्मको दीगो विकासको सुनिश्चितमा समेत टेवा पुर्याउदछ।

यस योजना निम्नलिखित भागहरुमा विभाजित छ।

- पृष्ठभूमि
- **भौतिक विकास योजना**
- **जमिनको प्रयोग र विभाजन**
- **सामाजिक विकास योजना**
- **आर्थिक विकास योजना**
- **बातावरण व्यवस्थापन योजना**
- संरक्षण, संस्कृति र पर्यटन योजना
- नगरपालिका परिवहन व्यवस्थापन योजना
- **प्रकोपको जोखिम व्यवस्थापन योजना**
- **एकै(निश्चित) कार्यान्वयन योजना**
- **नगरपालिकाको प्रोफाईल**
- **सम्भाव्यता बारे अध्ययनः वडा** Waterfall **निर्माण**
- **पूर्व सम्भाव्यता अध्ययनः मानव निर्मित तालः वडा नं ७ र ८**
- **सम्भाव्यता बारे अध्ययनः** Walking Trail: **वडा नं ७ र ८**

Executive Summary

The Integrated Urban Development Plan (IUDP) for Dhulikhel is a strategic response to the 20-year growth of Dhulikhel Municipality, which brings together infrastructure provision, environmental management, economic growth, disaster preparedness, municipal service delivery and mainstreaming gender equality and social inclusion. This "whole of Council" strategic plan will deliver on the long-term vision of Municipality:

A prosperous, well governed and model town Dhulikhel
***based on culture, heritage, tourism and environmentally friendly sustainable development*.**

Located 30 kilometres east of Kathmandu, Dhulikhel Municipality to blessed with a diverse and vibrant community, high quality environmental assets including clean air and water, spectacular view, rich built and cultural heritage, major institutions with Kathmandu University and Dhulikhel Hospital, agricultural production and a burgeoning tourism industry.

However, the Municipality is facing a number of challenges. This includes: an emerging low density and scattered settlement pattern in the rural wards with poor access to essential social and physical infrastructure; rapid urban development at a rate that is not supported by key infrastructure; fragmented agricultural land which is becoming urbanized; and prioritization of infrastructure. Analysis of physical infrastructure indicate critical problems in water supply management and solid waste management which requires immediate attention.

Observations in the field reveal housing outside, or on the edge of, urban areas being constructed without the provision of constructed roads, drainage, water and sewerage services. This reveals a disconnect between development approvals and infrastructure planning.

It appears that, in many cases, development is not occurring in sequential and planned way and that the provision of infrastructure to support the development is being provided in a reactive way, which is expensive to the community and financially and environmentally unsustainable.

Through research and community engagement, the IUDP includes analysis, strategic policy and practical actions to improve physical infrastructure, social infrastructure, risk sensitive land use, environment management at town level with proposals for capacity building and institutional strengthening of

municipal authority. The IUDP also focuses on improving the conditions of women, the poor and the excluded by undertaking a community development program and gender equality and social exclusion (GESI) activities through the Social Development Plan.

The IUDP, presented in 16 volumes, also covers institutional and technical issues. The report provides comprehensive details on: urban management, institutional development; physical development planning, social development planning, economy, environment, institutional and financial planning along with social impacts and poverty; gender and social inclusion; and the subproject resettlement plans and disaster risk reduction. Based on the immediate needs of the municipality, short term plans and long-term plans have been developed which will support Dhulikhel's growth.

In the preparation of the IUDP project, the most pressing needs of the Dhulikhel Municipality have been identified. Analysis was carried out for physical infrastructure, social infrastructure, economy and disaster management and provide priorities for short, medium and long-term needs of the Municipality.

While generally the spatial distribution of health and education facilities show good coverage, connectivity in rural wards needs to be improved through upgrading existing road networks. Likewise, disaster management is another critical issue demanding a strategic response.

Critically, the IUDP provides a new framework to manage the urbanization of Dhulikhel, while protecting its agricultural, environmental and cultural assets. This will be in the form of new processes for the Municipality, including land use zoning and by-laws, and clear processes to better link land development, community needs and the provision of infrastructure.

The IUDP:

- Sets out the planned urban expansion of Dhulikhel in three key areas to accommodate residential, tourism and commercial growth over the coming 20 years.
- Supports more intensive development around the commercial centres (chowks) that supports existing private and public investment.
- Identifies key road, water and sewerage infrastructure to support the growing community over the next 20 years.
- Identifies key road connections between the Rural wards (in particular Wards 1 and 2) to facilitate access to schools and health services.

- Establishes Land Use Zonings, based on economic, physical attributes and disaster risk management principles, which will support good decisions, guide development in strategically suitable locations and support Dhulikhel's agriculture sector.
- Identifies opportunities to support the growth in tourism and protection of heritage and environmental assets for existing and future generations.
- Identifies priority projects to be undertaken by the Municipality over the coming 5 years to support the delivery of the IUDP, supported by a financial plan.

The IUDP introduces new land use zoning and by-laws which provides for strategically-driven decision making and sustainable development of Dhulikhel into the long term.

Implementation of the actions within the IUDP from all part of the organization is critical to the success of Dhulikhel's future.

The IUDP consists of the following Volumes:

Volume 1	Background Report
Volume 2	Physical Development Plan
Volume 3	Land Use and Zoning Plan
Volume 4	Social Development Plan
Volume 5	Economic Development Plan
Volume 6	Environment Management Plan
Volume 7	Conservation, Culture and Tourism Plan
Volume 8	Municipal Transport Management Plan
Volume 9	Disaster Risk Reduction Plan
Volume 10	Consolidated Implementation Plan
Volume 13	Municipal profile
Volume 14	Feasibility Study – Waterfall Construction in Ward 1
Volume 15	Pre-Feasibility Study – Artificial Lake in Wards 7 and 8
Volume 16	Feasibility Study – Walking Trail in Wards 7 and 8

जोखिम संवेदनशील भू–उपयोग योजना (Planning of critical land use)

- योजनाको मुख्य उदेस्य नगरपालिका क्षेत्रको समग्र भूमिलाई **जोखिम संवेदनशीलताका आधारमा** जुन भुमि **जे का लागि उपयुक्त** छ त्यो भुमि तेही कामका लागि प्रयोग गर्ने हो अथवा बिभिन्न **भू-उपयोगका क्षेत्रमा वर्गीकरण गर्ने|**
- कुन भुमि केको लागि उपयुक्त छ भनेर हेर्ने |
- नगरपालिका क्षेत्रमा हुने **विकास निर्माणको कार्यमा** जोखिम संवेदनशीलतालाई सम्बोधन गर्ने |
- नगरपालिका क्षेत्रमा **प्राकृतिक र मानब सृजित प्रकोपजन्य जोखिमहरुको** न्यूनीकरण गर्ने |
- नपाल सरकारले बनाएको भू उपयोग योजना नोटि **२०६९ लाई टेकेर जमिनलाई** बर्गिकरण गर्ने |

भू उपयोग सम्बन्धि मुख्य मुद्दाहरु MAJOR LAND USE ISSUES

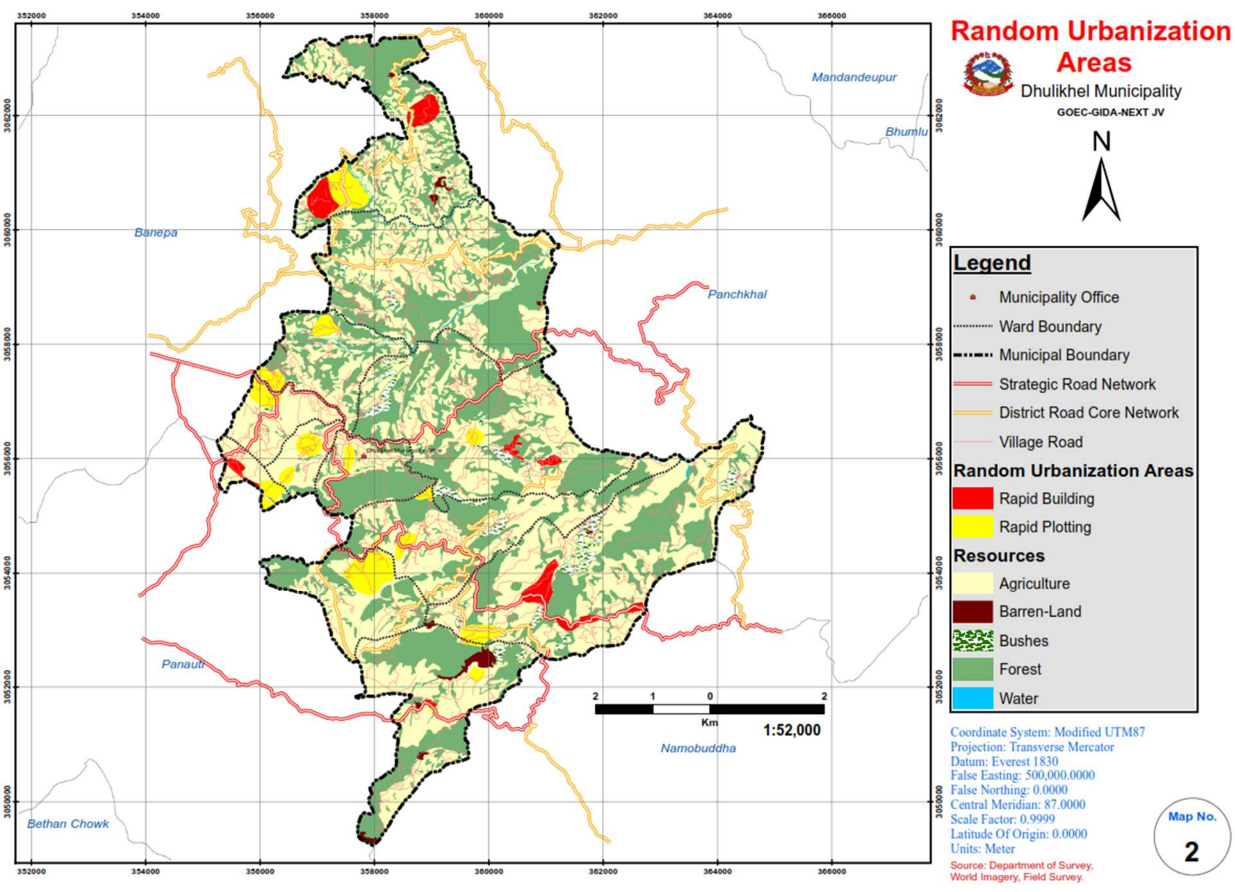

छरिएका बस्तीहरु Scattered , संगठित गाँउ (organized village) नभएको , कृषियोग्य भूमिको गएर कृषि प्रयोजनमा बढ्दो प्रयोग, अनियन्त्रित खण्डिकरण बढ्दै जानु, कृषि उत्पादनमा रास आउनु....खाद्य सुरक्षामा प्रतिकुल प्रभाब , वनक्षेत्र जगगामा अतिक्रमण गर्ने प्रवृति बढ्दै गएको , सहरी क्षेत्रमा खुला स्थानको अभाब हुदै गएको

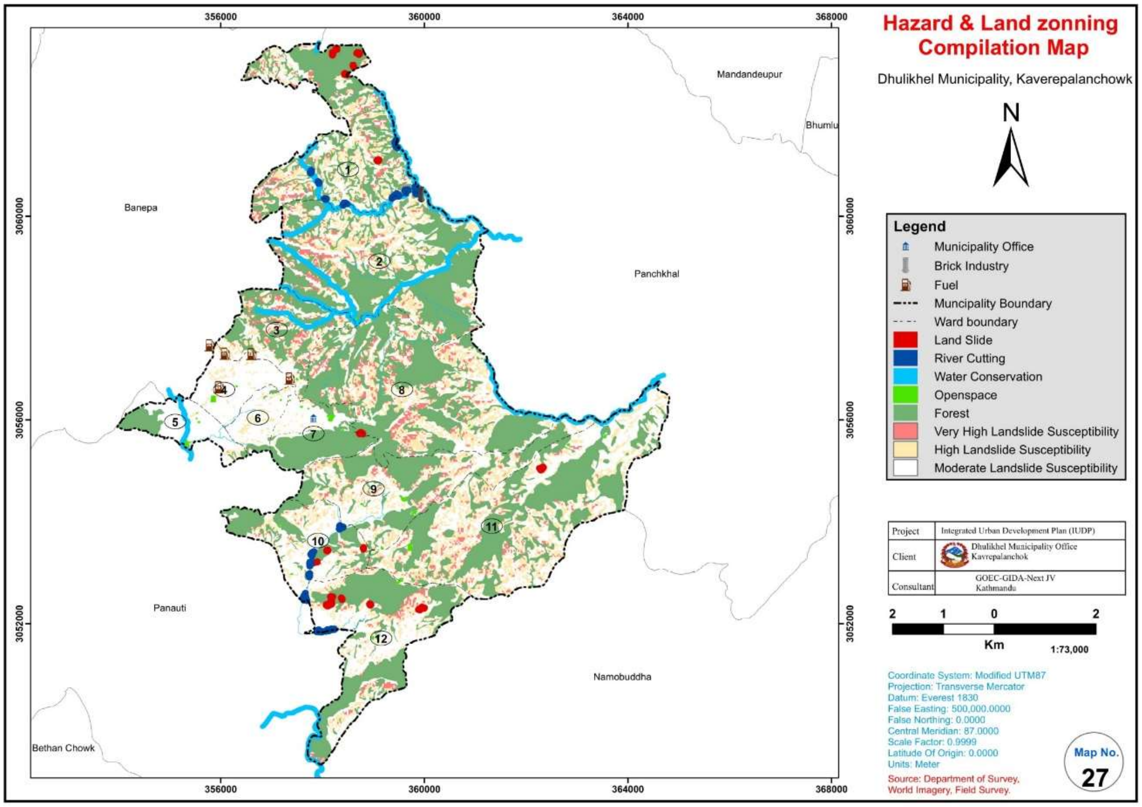

जोखिमकमी को लागी, रणनीतिहरु र नीतिहरु :

प्रकोप नीतिहरु

१. बिकासको अनुमति दिनु अगिनै जोखिम कम गर्न उपायहरु अवलम्बन गर्ने

२. Building Code अद्यावधिक update गर्ने

3. नगरबसिमा भूकम्प सम्बन्धि जनचेतना बढाउने

भूकम्प सम्बन्धि नीतिहरु

१. नगरपालिकाभित्र बन्ने सबै नया भवनहरु भूकम्पको stress सामना गर्ने गरि design गर्नुपर्ने

२. भूकंपमा collapse/failure सम्भावना भएका नगरपालिकाभित्रक भवनहरु संरचनाको rehabilitation वा उन्मूलनलाई प्रोत्साहन दिनुपर्छ।

३. खतरा कम गर्न सकिने नगरपालिकाभित्र पहिचान गरिएको भूकम्प खतराको क्षेत्रमा मात्र नयाँ विकास अनुमोदन गर्नुपर्छ।

४. नगरपालिकामा आउने विकास निर्माणका प्रस्तावहरूको लागि भौगोलिक अध्ययन आवश्यक पर्दछ

५. महत्वपूर्ण सार्वजनिक उपयोगिताहरू साथै संचार र यातायात सुविधाहरू भूकंपको समयमा र भूकम्प पछी संचालनमा अबरोध नाउनेगारी निर्माण हुनुपर्ने।

Settlement Planning

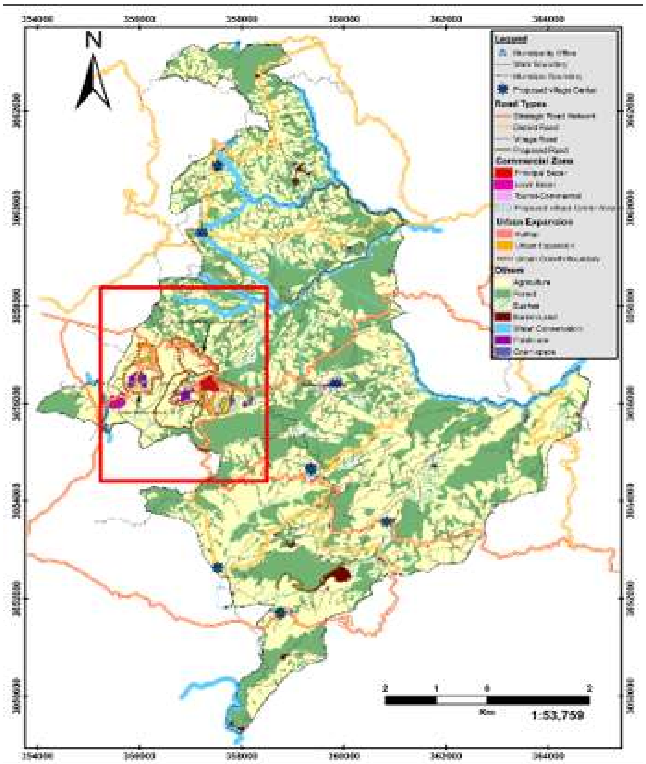

- **Settlement Hierarchy** – Urban Dhulikhel and village settlements
- **Focus future** residential and commercial **development within** these settlements
- Strongly **Discourage residential development in Agricultural Areas**
- **Upgrade road** connections
- **Prioritize Pedestrians** in Built Up areas
- **Support expansion** of institutions
- Regulate and **protect rivers**
- **Upgrade internal processes** to better link development approvals and infrastructure delivery
- Implementation Plan

Refer to Appendix A for all IUDP Maps.

गतिविधि केन्द्रहरू (Activity Centres)

समग्र धुलिखेलको व्यापारिक केन्द्रको मेरुदण्ड भनेको बनेपा, पनौती र धुलिखेल बजारहरु हुन । साना साना ग्रामीण केन्द्रहलाई गाँउहरुको केन्द्रहरुमा वर्गीकृत गरिन्छ। आर्थिक, व्यवसाय, स्वास्थ्य, शिक्षा, सामुदायिक र सरकारसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने काममा निजी तथा सार्वजनिक समुहहरु लागि पर्दछन र यो महत्त्वपूर्ण पनि छ किनभने यसबाट एक सुविधाको प्रयोगकर्ताले एकै पटक अर्को उपलब्ध सुविधा पनि प्रयोग गर्न मौका मिल्दछ जसले गर्दा समय र लागतको पनि बचत हुन्छ । तसर्थ यस दृष्टिकोणले गतिविधि केन्द्रहरूमा अवस्थित निजी र सार्वजनिक लगानीलाई पनि समर्थन गर्दछ र भविष्यमा लगानीलाई आकर्षित गर्न महत्त्वपूर्ण भूमिका पनि प्रदान गर्दछ फलस्वरुप सेवाहरूमा निरन्तर सुधार र सम्बन्धित समुदायले लाभ लिन सक्दछ। त्यस कारणले त्यस्ता गतिविधि केन्द्रहलाई उत्पादकहरू र आवासीय क्षेत्रहरूसँग कुशल र सुरक्षित समर्थन र सम्बन्ध बनाईरहन आवश्यक छ ।

नीतिहरू / रणनीतिहरू

रिटेल तथा व्यवसायिक क्षेत्रको जीवंत र सफल पार्न अवलम्बन गर्नुपर्ने नितिहरुः

१ धुलिखेल भित्र रहेका गतिविधिक केन्द्रहरुलाई पहिचान गरी प्राथमिक गतिविधि केन्द्र, स्थानीय केन्द्र र ग्रामीण वडाका केन्द्रहरूमा क्रमबद्द तरिकाले वर्गिकरण र व्यवस्थापन गर्ने ।

२ रिटेल, सामुदायिक केन्द्र, मनोरञ्जन केन्द्रहरुलाई योजनाबद्‌ध क्रियाकलापमा प्रोत्साहन गर्ने ।

३ खुद्रा केन्द्रलाई निरुत्साहित गर्ने ।

४ राजमार्गमा हुने अनियोजित र अववस्तित व्यवसायिक विकासलाई बेवास्ता गर्ने ।

५ गतिविधि केन्द्रहरूमा "वाणिज्य" वा मिश्रित क्षेत्रहरू लागू गर्ने ।

वडा न. (वजार क्षेत्र)	भर पर्नु पर्ने व्यापारिक केन्द्रहरु	मुख्य जोडिएको बाटो
1(मेदिनिछापMidinichhap)	बनेपा बजार Banepa Bazar	DR012
2.(Dudamukh) डुडामुख	बनेपा बजार Banepa Bazar	DR009
5.श्री खण्डपुर बजार Shreekhandapur Bazar	बनेपा/ पनौती Banepa/Panauti	F73
3/4/6/7(DhulikhelBazar) धुलिखेल बजार		
8 (Bhattedanda) भट्टेडाँडा	बनेपा बजार Banepa Bazar	Saraswoti Bazar- Adda Bazar
9(Kavrebhanjyang)काभ्रे भञ्ज्याङ	बनेपा बजार Banepa Bazar	BP Highway
10 (Batase) बतासे	Dhulikhel Bazar/Panauti धुलिखेल/ पनौती बजार	BP HW - Sarada Batase – Ite
11(Kharka) खर्क	Dhulikhel धुलिखेल	H06
12(Shankhupatichau) शंखुपाटिचौर	Panauti पनौती	F72

- धुलिखेल चोकको आसपास(अरनिको रानमार्ग र वि.पी राजमार्ग), वडा नं ६र ७
- बासघारी क्षेत्र(अरनिको राजमार्ग) २८ कि.लो देखि के.यू बस स्ट्याण्ड (अरनिको राजमार्ग) (वडा नं ४)
- वि.पी राजमार्ग- जरण डाडाँ घण्टी टोल देखि धुलिखेल अस्पताल सम्म

Residential

Land Supply and demand for residential land

आवासीय भूमिको लागि भूमि आपूर्ति र माग

- आउने २० बर्षमा धुलिखेलको प्रक्षेपण गरिएको जनसंख्यालाई कतिवोटा आवास इकाई को आवस्यकता र त्यसकोलागि कति थप जमिनको आवस्यकता रहेको छ ??
- calculations मा नयाँ थपिएका वार्डहरू 1,2,10, 11 र 12 समावेश छैनन्। अधिकांश घरधुरी वार्ड 3 देखि 9 सम्ममा छन् । अधिकत्तम भू खण्डिकरण वडा ४,५,६ मा रहेको

बर्ष	अनुमानित जनसंख्या	घर-परिवार संख्या	औसत परिवार प्रति घर	औसत घर-परिवार आकार	आवास एकाइहरु
2011	14283	3279	1.52	4.36	2157
2018(0)	19668	4552			2994
2023(5)	24717	5721			3763
2028(10)	31062	7190			4730
2038(20)	49057	11355			7470

जनसंख्या वृद्धि दर प्रति वर्ष 4.57%

Demand	Time frame(Years)		
	5	10	20
Total Demand of Dwelling units	769	1736(967)	4476(2740)
Area	394,800. 4 Sq.ft.	891, 253.0256 Sq.ft.	2,297,954.23 Sq.ft.

- 2038 को लागि dwelling units संख्या
- 2 एना 2 पैसाको न्यूनतम आकारको आधारमा calculation गरिएको छ।

Planning Policies for Residential Growth

- Ensure 20 year supply of zoned residential land
- Ensure residential land is close to activity centres and serviced with road, sewerage, electricity, communications and water supply

Priority areas for Urban Development

- 3 Growth areas
- Apply an "Urban Growth Boundary"
- Area 1 (17 ha), Area 2 (6 ha), Area 3 (5 ha)
- Infill development within 'Built Up areas'
- Protect and control form of development in Old Town
- **Apply zones and by-laws – Residential Zone and Heritage Mixed Use Zone**

Dhulikhel Municipality, Kavrepalanchok

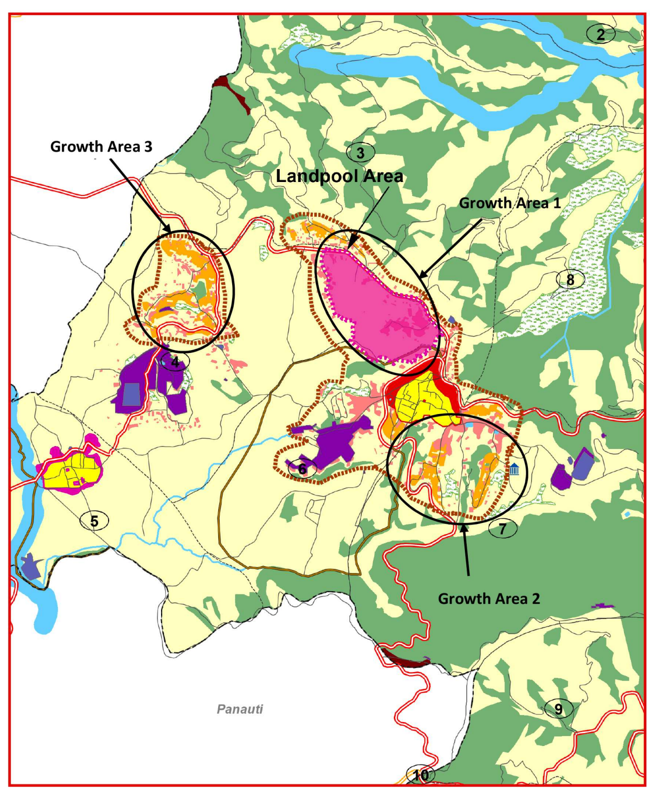

Zoning

प्रस्तावित भू-उपयोग योजनाको zoning का आधारहरु (Proposed land use plan and Bases for land use zoning shall be as follows):

- आहिलेको भू-उपयोगको आधार Existing land use base.
- भौगोलिक अध्ययनको आधारमा सबै किसिमको प्रकोप प्रभावित क्षेत्रहरुको(vulnerable zones) पहिचान गर्ने;
- ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक र पर्यटन केन्द्रहरूलाई संरक्षण गर्ने;
- अव्यवस्थित बस्ति विकास, ब्यापारिक क्षेत्रहरुको विस्तारलाई नियन्त्रण गर्ने

Zones include:

- Commercial Zone
  - Commercial (Principal Bazar) Zone
  - Commercial (Local Bazar) Zone
  - Commercial (Tourist Commercial) Zone
  - Commercial (Village Centre) Zone
- Residential Zone
  - Residential (Heritage Mixed Use) Zone
  - Residential (Built Up Areas) Zone
  - Residential (Urban Expansion) Zone
- Agriculture Zone
- Forest Zone
- Water Conservation Zone
- Public Use Zone
  - Public Use (Recreation) Zone
  - Public Use (Institutional) Zone
  - Public Use (Road) Zone

Refer to Appendix B for Zoning Maps.

कृषी

धुलिखेलको आर्थिक विकासको मुख्य स्रोत कृषि हो । यहाँका अधिकाम्स मानिस कृक्षि पेशामा आश्रित रहेका छन । यहाँका ग्रामिण क्षेत्रमा कृषकहरु साना वा मध्यम प्रकारका कृषकरु हुन जसले आफूले उब्जाउ गरेका अन्न बाली ब्यापारीहरुलाई बुझाउछन वा ग्रामिण बजारमा बिक्री गर्दछन ।

कृषिका प्रमुख मुद्दाहरुः

1. परम्परागत तरिकाले खेती गरिनु
2. प्रायजस्सो केषकहरु आफ्नो परिवारलाई खानपुग्ने तरिकाले मात्र खेति गर्दछन र व्यवसायिक तरिकाले खेतिमा आबद्द छैनन्।
3. कृषि क्षेत्रहरूलाई आवश्यक प्राथमिक कृषि, सिंचाई परियोजनाहरूको क्षेत्रहरू र ग्रामीण जनसंख्याको आजीवनका लागि आवश्यक परिमाण सहित खाद्य सुरक्षाको लागि आवश्यक छ।
4. धुलिखेलको रहेको स्वच्छ हवा पानीको आकर्षणले, "जीवनशैली" आवासको लागि कृषि भू-भागहरू बेच्ने गरिन्छ।
5. ग्रामीण क्षेत्रहरुमा कृषि र प्राकृतिक संसाधनको संरक्षण र विकासको लागी महत्वपूर्ण र आवश्यक छ। कृषि भूमिमा दुई खतराहरू छन् देदिएका छन एक खेती भूमि मा व्यक्तिगत आवासको विकास जसले कृषि क्षेत्रको क्षेत्रफल घटाउदै छ र अर्को दोस्रो खतरा भनेको कृषि भूमिको आवासिय क्षेत्रमा छिटो अधिग्रहण हुनु हो ।

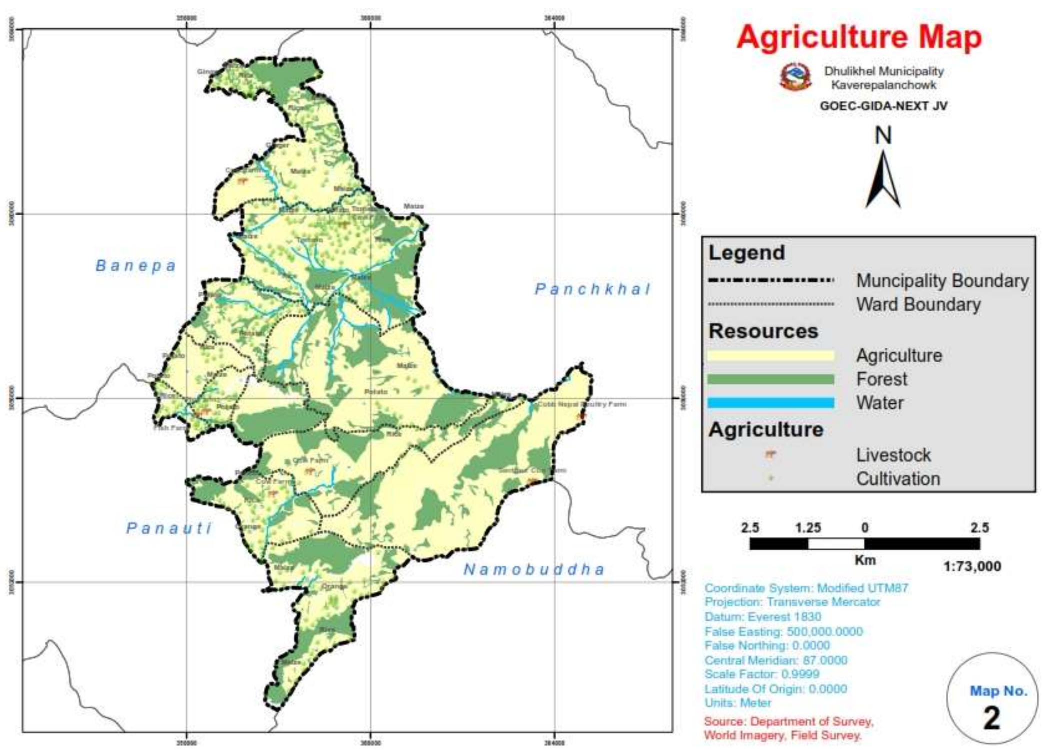

नीतिहरू / रणनीतिहरू

कृषि भूमिको उपयोग सम्बन्धी नितिहरु, जनसंख्या वितरण र विकासलाई तल उल्लेख गरिएको छ:

1. कृषि विकासलाई बढावा दिई ग्रामिण क्षेत्रमा रोजगारीको सिर्जना गराउने जसले गर्दा ग्रामीण देखि शहरी क्षेत्रमा माइग्रेशनको कम हुन्छ फलस्वरुप त्यस्ता ग्रामीण र शहरी सेवा केन्द्रहरु धुलिखेल बजारको सँग जोडिन मौका मिलि तिनिहरुको विकासमा समेत मद्दत गर्दछ।
2. सकेसम्म Land pooling को अवधारणा ल्याउने
3. कृषि भू-भागहरुको अधिकतम उत्पादकता बढाने र कृषि उत्पादन को "स्तरमा बृद्दि गराउन बढावा दिन।
4. भूमिको अर्थहिन खतरनाक टुक्रा नगर्ने जसले गर्दा जमिनको अधिकतम प्रयोगमा ल्याउन नसकियोस
5. आवासिय क्षेत्रमा अझै विकासको लागि बढावा गर्ने र कृषि योग्य जमिनमा आवासिकरण लाई निरुत्साहित गराउने
6. कृषि क्षेत्रको लागु गर्ने जसले गर्दा कृषि भूमिमा आवासिकरण हुन पाउदैन ।

Infrastructure

Drinking Water

मुद्दाहरु

- ✓ **बाजार क्षेत्रमा पिउने पानीको** समस्याहरु – धुलिखेल खाने पानी आपूर्ति परियोजना, धुलिखेल खाने पानि उपभोक्ता समिति (**DDWUC**) द्वारा व्यवस्थित गरिएको छ।
- ✓ पर्यटन व्यवसायको विस्तार, नयाँ घरहरू, र सार्वजनिक र निजी संस्थाहरूको विस्तार ... छिटो शहरीकरण
- ✓ ग्रामीण वार्डहरूका धैरै परिवारकाहरूले खुल्ला धाराहरू र **underground** पानीमा भर पर्नुपरेको।

प्रस्तावित रणनीतिहरु

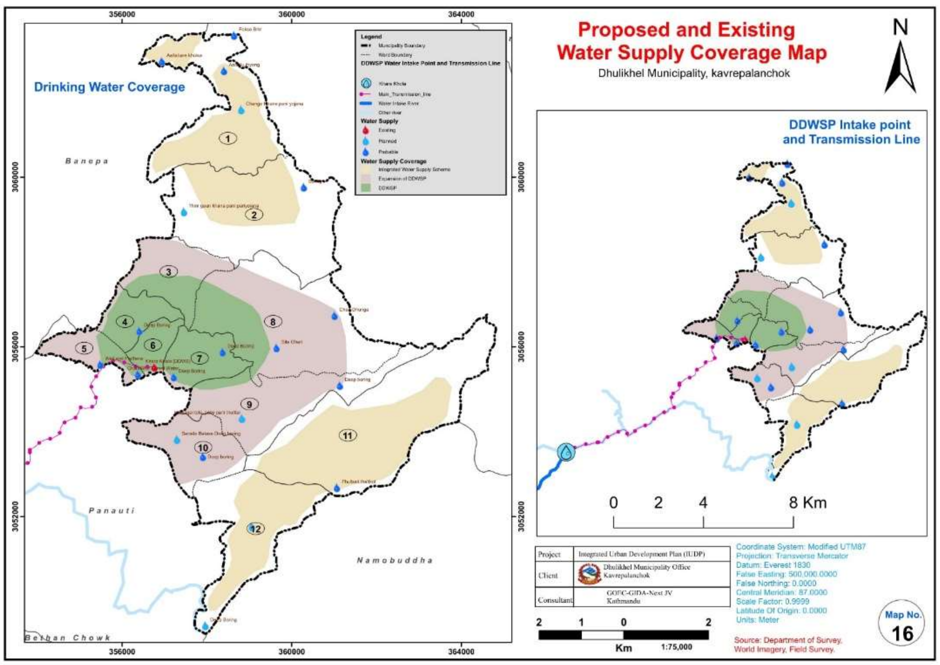

<u>Short term plans</u>

- ✓ DDWSP distribution system मा स्थानीय स्रोतहरू थप्दै नया क्षेत्र मा विस्तार गर्ने (multiple feeding system)
- ✓ वडा १ र २ रहेका खानेपानी क मुहान हरुको प्रयोग गर्दै treatment plant र reservoir सहितको integrated water supply scheme ल्याउने, त्यसको लागि बिस्तृत अध्यन प्रतिबेदन तयार गर्ने

  सम्भावित मुहानहरु see map

✓ वडा ८,९,१०,११ मा रहेका खानेपानी क मुहान हरुको प्रयोग गर्दै integrated water supply scheme ल्याउने, त्यसको लागि बिस्तृत अध्यन प्रतिबेदन तयार गर्ने

सम्भावित मुहानहरु see map

✓ जल आपूर्ति दीर्घकालिक रुपमा बढाउन Kavre Valley Drinking Water Supply Project को प्रथामिकरण

Long term plans

✓ Completion of kavre valley water supply project.

ढल निकास तथा सरसफाई (Drainage and Sanitation)

Current status:

✓ केही वार्डहरूमा ढलनिकासको लागि पाइप प्रणाली छ।

✓ वडा ५ मा 95% घरधुरीमा पाइप प्रणाली छ

✓ अरु वडाहरुमा pipe ढल प्रणाली छैन| जनघनत्व बढी भएका अन्य वडाहरुमा septic tank र soak pit

✓ tank बाट (सेप्टिक sludge) हटाउन नगरपालिकाले सेवा प्रदान नगरेको. यसको बेबस्था घरधुरी हरुले आफै गर्नु

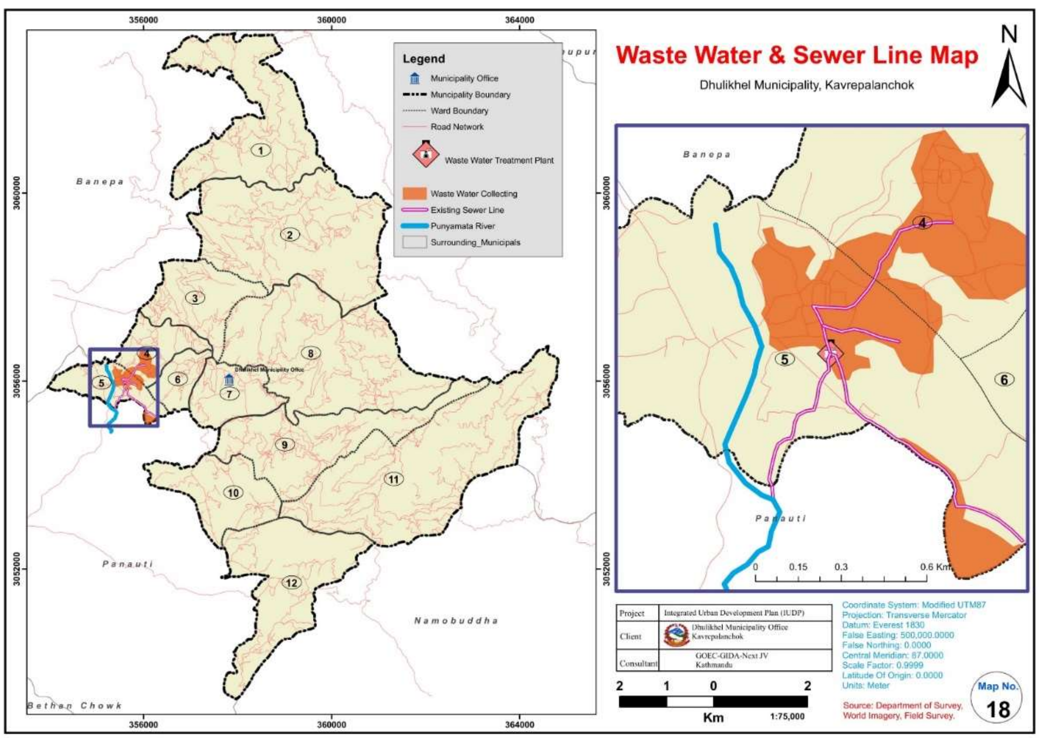

STRATEGIES

- नगरपालिकामा ड्रेनेज प्रणालीको व्यवस्थापनको लागि, विशेष गरी बजार क्षेत्रका लागि विस्तृत अध्ययन गर्नुपर्ने।
- बजार क्षेत्रका लागि भविष्यको ड्रेनेज प्रणालीको लागि, हालको वार्ड नम्बर 5 मा हालको ड्रेनेज प्रणालीको प्रयोग गर्न सकिन्छ। आसपासको शहरी क्षेत्रको फाइदाको लागि श्रीखण्डपुर्मा अवस्थित treatment plant स्तरवृद्धि गर्ने सम्भावना छ।
- अन्य शहरी क्षेत्रहरू जहाँ अहिलेको treatment plant विस्तार गर्ने कुनै सम्भावना छैन site specific solution आवश्यकता|
- धुलिखेलमा Septage treatment plant बनाउदा anaerobic digestion technology को प्रयोग गर्नु सामाजिक र वातवरण को हिसाबले स्वीकार्य हुने| (नेपालका नगरपालिकाहरुको past experiences को आधारमा)

Biogas पूर्णतया उपयोग गरिएन भने पनि, कम से कम एक गुणस्तर compost उत्पादन हुनेछ।

Operation of the Sewerage treatment plant could be assisted by the sale of compost fertilizer and utilization of biogas in agricultural zones of the municipality.

शारांस (Municipal Transport Management Plan)

भनिन्छ यातायात पूर्वधारहरुको पनि पूर्वधार हो जसले नगरपालिका क्षेत्रको शहरीरुप र आर्थिक समुन्नती निर्धारण गर्दछ र यो यस क्षेत्रको बातावरनिय, आर्थिक र सामाजिक दिगोपन को प्रमुख कारक पनि हो। नगर यातायत गुरुयोजना रणनैतिक योजनाको दस्ताबेज हो जसले नगरपालिकालाई आउने २० बर्ष र पछाडिका दिनहरुमा आवश्यक हुने यातायातका निती तथा कार्यक्रमहरु परिभाषित गर्दछ। बिकासको सम्भाब्यता बोकेको क्षेत्र तथा नगरपालिकाको दुर्गामी बिकास सोचलाई आधार बनाएर भविष्यमा हुनसक्ने भु-उपयोग परिवर्तनलाई मध्य नजर गरि तयार पारिएको यस योजनाले समग्र नगरपालिकाको बिकासलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ।

१२ वडा सहित को धुलिखेल नगरपालिका काभ्रेपलान्चोक जिल्ला, बाग्मती अञ्चल अन्तर्गत पर्दछ र यसको क्षेत्रफल ५४.६२ बर्ग कि.मि. रहेको छ। यसको जनसंख्या ३२,१६२ रहेको छ भने जनघनत्व १०१७ प्रती बर्ग किमी रहेको छ। आर्थिक - सामाजिक अनी स्थानियहरुको यात्रा को बारेमा थाहा पाउन को लागि घरधुरी सर्बेक्षण गरिएको छ । प्रत्यक वडा को माग थाहा पाउन को लागि प्रत्यक वडा मा गई माग फारम भर्ने काम पनि गरिएको छ र जि पि एस् प्रबिधी बाट बाटोको वास्तविक डाटा लिने काम गरिएको छ । राजनीतिक पार्टी का प्रतिनिधि अनी प्राबिधिक अधिकारीहरु लाई समेटी नगर बाटो समन्वय समिती (MRCC)समेत तयार गरिएको छ।

नगरपालिका भित्र कारीब २९१.६४ कि.मि. बाटो रहेको जसमध्ये २ वटा रणनैतिक सडक, २ वटा फिडर सडक र ६ वटा जिल्ला सडक रहेकका छन् । धेरै जसो कच्ची रहेको पाइयो। बाटोमा पैदल् यात्री हरुलाई र बाटो सुरक्षा लाई कुनै महत्व दिएको पाइएन । १४.१ कि मि नया बाटो प्रस्ताव गरिएको छ । धेरै जसो सडकहरु साघुरो अनी अब्यवस्थित रहेको र उचित सम्रक्षण नभएको पाइयो। कतिपय वडा हरुमा सार्वजनिक यातायात को पहुच नभएको र भएकोमा पनि उचित यातायात सन्जाल नरहेको पाइयो। नयाँ ट्र्याक खोल्ने र अहिलेको लाई स्तरोन्नती गर्ने कुरामा पनि स्थानियहरु सँग समन्बय गरेर अगाडि बढीएको छ। धेरै जसो कृषि योग्य जमिन रहेकोले नगरपालिकाले कृषि क्षेत्रमा धेरै काम गर्नु पर्ने देखिन्छ । दिर्घकालिन सोचमा धुलिखेल नगरपालिकालाई TOURIST DESTINATION(पर्यटकीय गन्तब्य) को रुपमा बिकास गर्ने रहेको छ।

बाटोको तहगत सम्रचना बिकासगर्दा नगर सडक समन्बय समिती एवम सरोकारवालाहरु सँग छलफल गरी चार किसिमका सडकको तहगत सम्रचना गरिएको छ जसमध्ये **Class A सडक मा २ वटा, Class B मा ९ वटा, Class C मा ८४ वटा र Class D मा १६५** वटा बाटो प्रस्तावित गरिएको छ। बिभिन्न किसिमका बाटोहरुको लागि न्युनतम बाटोको क्षेत्राधिकार १६ मि, १२ मि, ९ मि र ७ मि तयगरिएको छ।

आठ वटा मापदन्ड तयगरी बाटोको प्राथमिकिकरण गरिएको छ। प्रत्यक बर्ष को बजेट १०% ले बृदि हुनेछ भन्ने मानिएको र प्रस्तावित सम्रचना हरु २० बर्षामा बनेर सकिने हिसाबले आगामी पाँच बर्ष को आर्थिक योजना तयारपारीएको छ।

खर्च बजेट्मा निर्माण र स्तरोन्नतिको लागि ७०% छुत्याइएको छ भने ३०% मर्मत सम्भारका लागि छुटयाइएको छ। गुरुयोजना कार्यन्बयन प्रकृया चक्रिय हो र यसलाई सक्रिय सार्वजनिक सहभागिता को आवश्यकता पर्दछ। दुर्गामी बिकास योजनाले उध्योग, कृषि र ब्यापारलाई प्रमुख क्षेत्र मानेर प्रस्तुत गरेकोमा यस गुरुयोजनाले सो योजनालाई समाबिस्ट गरी अनी २०७५/७६ को बजेट लाई आधार बनाएर बाटो को लागि निम्नानुसर को अन्तिम लागत तयार पारीएको छ।

Year	Cost of various Intervention (In Lakhs)							
	Class A	Class B	Class C	Class D	Maintenance	Total	Probable Budget	Deficit
1	64	224	288	70	276.85	922.85	641	281.85
2	70	247	317	68.2	301	1003.2	706	297.2
3	77	271	349	77	331.7	1105.7	776.7	329
4	85	299	384	85	365.57	1218.57	854	364.57
5	93	328	422	93.9	401.5	1338.4	839.8	498.6

Refer Appendix C – Municipal Transport Management Plan Maps

पर्यटन (Tourism)

उद्देश्यः

- धुलिखेलमा रहेको ऐतिहासिक, सामाजिक तथा वस्तुकलामय साँस्कृतिक सम्पदाको महत्व बढाउनु ।
- नगरपालिकाले प्रकृति र प्राकृतिक मनमोहक दृश्यको विकासको लागि महत्व दिनु ।
- कृषि क्षेत्रको लाभका लागि कृषिमा आधारित पर्यटनको विकास गर्नु ।
- प्राकृतिक साहसिक पर्यटनको संवर्धन ।
- नगरपालिका भित्र पर्यटकको उचित वासस्थानको व्यवस्था, प्रवर्धन र संबर्धन गर्नु ।
- पर्यटन पूर्वाधारहरुको स्तरोन्नति तथा संवर्धन गर्नु ।
- पर्यटन व्यवसायको प्रवर्धनका लागि मानविय संशोधनको संयुक्त पहल गर्नु ।

मुख्य योजना तथा कार्यक्रमहरु		
प्रशासन र मानविय संशोधन		
प्रभावकारी मानविय संशोधन तथा प्रशासनिक संरचनाको मद्धत लिई पर्यटन व्यवसायको विकासमा टेवा पुऱ्याउनु	पर्यटन विकास परिषद निर्माण	परिषद ⁄ निर्देशक(आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना) अर्गानोग्राम
	पर्यटन विकास र बजार व्यवस्थापन विशेषज्ञ नियूक्ति	परिषद ⁄ निर्देशक(आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना) अर्गानोग्राम
सम्पदा		
धुलिखेलको ऐतिहासिक सामाजिक तथा वास्तुकलात्मक साँस्कृतिक सम्पदाको पुजिकृत विकास गर्ने ।	संरचनाको पुनः प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्न सम्पदा कानून र योजना बनाई श्रीखण्डपुर बजार वडा नं. ५,६,७ का भित्रि पुराना वस्तीको विकास गर्नु ।	भवन तथा योजना (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना, सम्पदा रणनिति, उप नियम)

	"सम्पदा हिडौ " स्थापना गर्ने । आई.यू.डि.पि. लिङ्क , सम्पदा रणनिति	सम्पदा सल्लाहका समिति, धुलिखेल वातावरण तथा पर्यटन प्रवर्दन समिति आई.यू.डि.पि. लिङ्क , सम्पदा रणनिति
	पर्यटकहरुमा धुलिखेलको साँस्कृतिक चाडपर्वको प्रवर्धन गराउनु ।	धुलिखेल वातावरण तथा पर्यटन प्रवर्दन समिति
	पर्यटकहरुको बसोबास र हेरचाह, व्यापारमा ऐतिहासिक संरचनाको प्रयोगको लागि व्यवसायिक सल्लाहकारको भूमिका निभाउनु	पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि, पर्यटन विकास समिति, ((आई.यू.डि.पि. लिङ्क आर्थिक विकास रणनिति, सम्पदा रणनिति)
	धार्मिक/साँस्कृतिक सम्पदामार्गको स्थापना र प्रवर्दन गर्नु ।	सम्पदा सल्लाहका समिति, धुलिखेल वातावरण तथा पर्यटन प्रवर्दन समिति (आई.यू.डि.पि. लिङ्क , सम्पदा रणनिति) (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भौतिक विकास योजना)
परिदृश्य		
धुलिखेलको दृश्यावलोकन क्षेत्र र मनोरन्जन आकर्षणको पुजिकृत विकास गर्ने	कानून र कार्ययोजना बनाई महत्वपूर्ण परिदृश्य संरक्षणमा प्रोत्साहन गराउन पर्यटकहरुको धारणा लिने ।	योजना (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना
	महत्वपूर्ण दृश्यावलोकन ठाउँहरुमा दृश्यावलोकन क्षेत्र र बस्ने व्यवस्था मिलाउने ।	ईन्जिनियरिङ पर्यटन विकास समिति (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भौतिक विकास योजना)

साहसिक पर्यटन		
	पैदल यात्रा, साइकल यात्रा तथा अन्य मार्गको निर्माण र प्रवर्धन गर्ने	पर्यटन विकास समिति ईन्जिनियरिङ विभाग (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भौतिक विकास योजना)
	सम्भ्याव्यता अध्ययन गर्ने ➢ बन्जी उफ्राइ ➢ रोप वाक ➢ झारनासम्म साइकल मार्ग	पर्यटन विकास समिति ईन्जिनियरिङ विभाग
कृषिमा आधारित पर्यटन		
कृषिमा आधारित पर्यटनका लागि कृषि क्षेत्रको विकास	कृषिमा आधारित रिसोर्टहरु वडा नं. ११ । १२ मा विकासमा सहायता गर्ने,	योजना
	पर्यटनका लागि होम स्टे को नौलो तथा फरक अवधारणाको विकास	पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधिहरु पर्यटन विकास समिति
	वडा नं. २,२,६,८,९ र १२ मा होम स्टे निर्माण र विकासमा सहायता र प्रोत्साहन गर्नु	योजना पर्यटन विकास समिति
बसोबास		
पर्यटक बसोबासको सुविधालाई नगरपालिकामा विस्तार र सुधार गर्नु	पर्यटक बसोबासलाई शहर भन्दा बाहिर विकास गर्न सकारात्मक योजना निर्माण र कानून व्यवस्थाका साथै भूमि छुट्याउनु ।	योजना
	साना तथा मझौला बसोबासमा एनजिओ, आइएनजिओ, हस्पिटल र विश्वविद्यालयलाई सघाउनु ।	योजना पर्यटन विकास समिति पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधिहरु
	पर्यटकहरुको लागि यातायात मार्गदर्शक सुविधाको सूचना प्रवाह र सेवाको स्तरोन्नति गर्नु ।	पर्यटन विकास समिति पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि

	उत्कृष्ट स्थानिय पर्यटन पुरस्कार स्थापना गर्नु ।	पर्यटन विकास समिति पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि
पूर्वाधार		
पर्यटन पूर्वाधारहरुको संवर्धन र स्तरोन्नति	थप पैदलमार्गहरुको विकास र योजना तर्जुमा	पर्यटन विकास समिति ईन्जिनियरिङ (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भौतिक विकास योजना)
	खानेपानी र भरपर्दो विजुलीको व्यवस्था गर्नु ।	खानेपानी समिति (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भौतिक विकास योजना
	महत्वपूर्ण पर्यटक आकर्षण गन्तव्यहरु र शहर केन्द्र जोड्ने सडकमार्ग स्तरोन्नती र विस्तार	ईन्जिनियरिङ (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भौतिक विकास योजना
	धुलिखेल बजारबाट वडा नं. १ को झरनासम्म साईकल मार्गको खाका कोर्नु र निर्माण	ईन्जिनियरिङ (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भौतिक विकास योजना
बजार व्यवस्थापन		
		पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि
	पर्यटनसँगै सम्बन्धित व्यवसाय जस्तै बसोबास, खानपान, कलाकृति, सहायकहरुका लागि व्यवसायिक सहकार्य, सल्लाहकार नियूक्ति तथा दलित पिछडिएको वर्ग, महिलालाई विशेष ग्राह्यता दिनु ।	पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि
	वार्षिक पर्यटन पुरस्कार स्थापना	पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि पर्यटन विकास समिति
	स्थानियको पर्यटन व्यवसायमा चासो र जिज्ञासा बढाई स्थानियलाई प्रोत्साहन गर्नु ।	पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि पर्यटन विकास समिति

	बसोबास र स्थानिय अनुभवि पर्यटन व्यवसायिक प्रदायकहरुका लागि विज्ञ व्यवस्थापन तालिम सत्र व्यवस्था गर्नु ।	पर्यटन विकास तथा बजार प्रतिनिधि पर्यटन विकास समिति

सामाजिक विकास योजना (Social Development Plan)

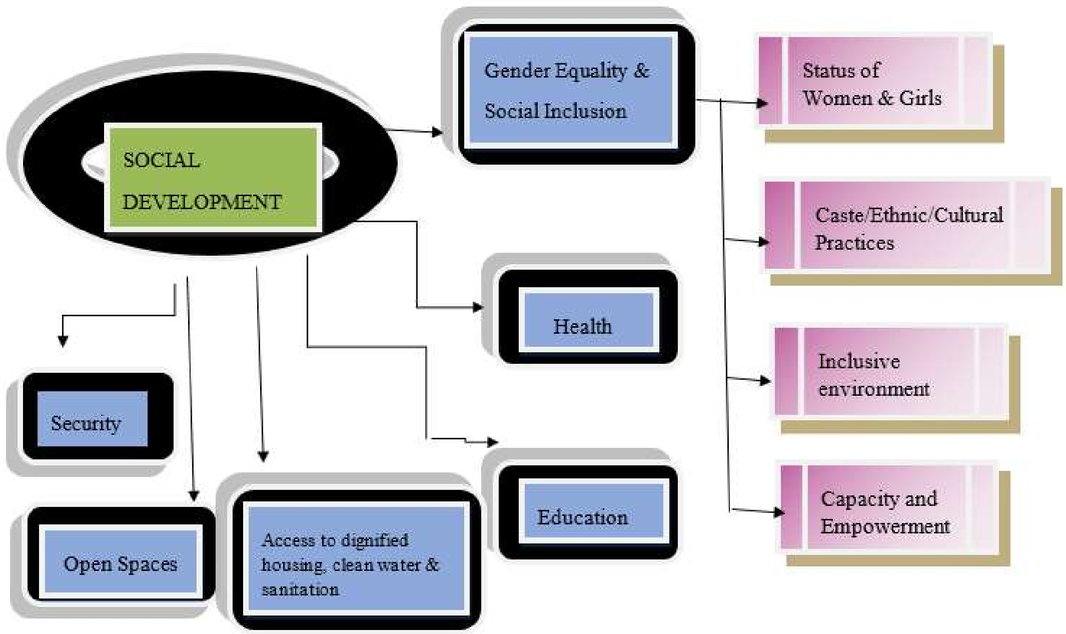

Figure 1: Social Development Plan Framework

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण

उद्देश्य:

- शिक्षा र आर्थिक सुद्रिधिकरण मार्फत लैंगिक समानता प्रर्वदन गर्नु ।
- धुलिखेलको सामाजिक वस्तुकला र साँस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र सम्बर्दन गर्नु ।
- महिला, दलित र पिछडिएका वर्गहरुको आवाज, योगदान र निर्णायक भूमिकाको सुनिश्चित गर्नु ।

महिला स्तर	कार्यहरु	जिम्मेवारी	सफलताको सूचक
शिक्षा र आर्थिक सशक्तिकरणबाट लैंगिक समानतालाई प्रबर्धन गर्नु ।	महिला अधिकार सामाजिक स्थित र लैंगिक विभेद विरुद्ध जनचेतनामा अभिबृद्धि गर्नु ।	महिला विकास समित, समाज विकास अधिकारी, (आई.यू.डि.पि. लिङ्क अर्गानाईजम	

	सम्पूर्ण वडाहरुमा अतिपिडित महिला वर्गको जीवनस्तर सुधार योजना निर्माण यूवा जनशक्तिको यौन तथा प्रजनन् स्वास्थ्य प्रति रहेको लैंगिक दृष्टिकोण रुपमान्तरणको लागि जनचेतना मूलक कार्यक्रमको विकास गरी उनिहरु माभफ पुऱ्याउने ।	महिला विकास समिति, सामाजिक विकास अधिकारी, आर्थिक विकास अधिकारी, (आइ.यू.डि.पि. लिङ्ग, अर्गानाईज) महिला विकास समिति, शिक्षा विभाग, सामाज विकास अधिकारी	

जात/सम्प्रदाय/साँस्कृतिक अभ्यास

धुलिखेलको सामाजिक र पुरातात्विक सँस्कृति तथा सम्पदाको संरक्षण गर्नु ।	वडा नं. ५, ६ र ७ का मुख्य क्षेत्रको सुरक्षा तथा प्रवर्दन गर्नु । पर्यटकहरुको माझमा धुलिखेलको सामाजिक चाडपर्वहरुको प्रवर्दन गर्नु	पर्यटन विकास र बजार प्रबर्दन अधिकारीको निर्माण र योजना (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू उपयोग योजना, सम्पदा रणनिति, निगम, पर्यटन विकास रणनिति) धुलिखेल वातावरण तथा पर्यटन समिति (आइ.यू.डि.पि. लिङ्क पर्यटन विकास समिति)	भित्रि क्षेत्रका परम्परागत वस्तुकला सुचिश्चित र सम्बर्दन हुनेछ ।

क्षमता तथा सशक्तिकरणः

महिला, दलित र पिछडिएको वर्गको आवाज, योगदान र निर्णयक भूमिका योजना निर्माण कार्यको बृद्धि हुनु ।	नगरपालिकाले नगर विकास आयोजनाको लागि सामूदायिक संलग्नता निति विकास गरी सम्पूर्ण समूदायको विचार तथा दृष्टिकोण सम्मेलन गराउने । सामाजिक संलग्नताका लागि परियोजना व्यवस्थापन र परामर्शदातालाई तालिमको व्यवस्था गर्नु ।	परामर्शदाता/निर्देशक समूह परामर्शदाता/निर्देशक समूह	सामूदायिक "उस्तै" प्रत्येक परियोजनामा सामूदायिक संलग्नताको योजनाको विकास कार्यन्वयन गर्नु , सामूदायिक सहभागिताको लागि सबै कर्मचारीहरुलाई तालिमको व्यवस्था गर्नु ।
	दलित, जनजाति तथा पिछिडिएको वर्गलाई लक्षित कार्यक्रम । प्रत्येक वडामा सिपमूलक तालिमहरुको आयोजना गर्ने जस्तै सिकर्मी, रङरोगन, अटोमोविल सम्बन्धी । नयाँ सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माणका सँगै फुटपाथ पैदल मार्ग तथा सार्वजनिक स्थलमा सबैको पहुँच ।	ईन्जिनियरिङ पर्यटन विकास समिति (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना)	सामाजिक तथा सामूदायिक संरक्षणहरुमा ३३% महिलाहरुको नेतृत्व हुनु । सामाजिक तथा सामुदायिक संस्थाहरुमा २०% देखि ५०% सम्म दलित, जनजाति र पिछडिएका समुदायहरुको नेतृत्व हुनु ।

			नगरपालिकाद्धारा विकसित सबै नयाँ पूर्वाधार "अक्षम व्यक्तिहरुको लागि स्विकार्य" भौतिक ढाचा र संचार सेवा निर्देशन २०१९ सँग अनुपालन गर्दछ ।

·स्वास्थ्य (Health)

उद्देश्य : महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्य, सुविधामा उल्लेखनिय स्तरोन्नति गर्ने ।

चुनौतीहरु

- नगरपालिकाले १ अस्पताल र ९ स्वास्थ्य केन्द्रहरु उपलब्ध गराएको छ । १ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ६ स्वास्थ्य चौकिहरु, ३ नगर स्वास्थ्य चौकिहरु ।
- योजना नियम तथा स्तर अनुसार, नगरको पुरै जनसंख्यालाई स्वास्थ्य सुविधा उपलब्ध गराउनको निम्ति स्वास्थ्य संस्थाहरुको संख्या पर्याप्त छन् ।
- साना तथा दुर्गम क्षेत्र र स्वास्थ्य केन्द्र जोड्ने बाटो जिर्ण छन् ।
- नगर भित्रका दुर्गम वडाहरु र धुलिखेल अस्पताल जोड्ने बाटोहरु जिर्ण छन् ।
- प्राय स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा प्रयोगशाला तथा एम्बुलेन्स सुविधा जस्ता आधारभूत सेवाहरु छैनन् ।

स्वास्थ्य सुविधाको असमान पहुँचलाई समाधान गर्न यी ३ विचारहरु प्रस्ताव गरिएका छन् ।

- स्वास्थ्य सुविधा रहेका ठाउँ र शहरी क्षेत्रलाई जोड्ने मार्गहरुको स्तरोन्नति गर्ने ।
- सुविधाहरु नजिकै भएका ठाउँहरुलाई शहरीकरण गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।
- गाउँ भित्रै आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरु प्रदान गर्ने ।

उद्देश्य	कार्यहरु	जिम्मेवारी	सफलताको सुचक
महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्य सुविधामा उल्लेखनिय स्तरोन्नति गर्ने ।	मातृ तथा शिशु स्वास्थ्य सम्बन्धि तनावमुलक कार्यक्रमहरु गर्ने ।	जिल्ला जनसंख्या तथा स्वास्थ्य कार्यालय	नवजात शिशु तथा मातृ मृत्यु दरमा कमि आउनु ।
	सि. आर. भि.एस. (प्रत्येक वडामा नागरिक दर्ता तथा अत्यावश्यक सेवा अभियान संचालन गर्ने ।		
	स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा नागरिकलाई प्रदान गर्नुपर्ने प्रयोगशाला तथा एम्बुलेन्स सुविधा जस्ता आधारभुत स्तरका सेवाहरुको स्तरोन्नति गर्ने ।	स्वास्थ्य विभाग	स्वास्थ्य केन्द्रहरुले प्रदान गर्ने सुविधाहरुमा बृद्धि हुनु ।
	स्वास्थ्य केन्द्र तथा प्रमुख राजमार्गलाई साना बस्तीहरुसँग जोड्ने पहिचान भएका बाटोहरुको स्तरोन्नति गर्ने ।	ईन्जिनियरिङ (आई. यू. डि.पि. लिङ्क, भौतिक विकास योजना एम्‌टि.एम्‌.पि.)	
	तोकिएको शहरी क्षेत्र भित्र, भविष्यमा आवासिय विकास हुने ठाउँको पहिचान गर्नै ।	योजना तथा भवन	
	शहरी केन्द्र भित्र, भविष्यमा स्वास्थ्य केन्द्र बन्ने ठाउँको पहिचान गर्ने ।	स्वास्थ्य विभाग	

शिक्षा (Education)

उदेश्यः नगरपालिका भित्रका प्रत्यक वडाको महिला, बालबालिका, दलित, जनजाती, पिछडिएका वर्ग तथा हरेक व्यक्तिलाई शैक्षिक सुविधा प्रदान गर्ने ।

चुनौतीहरु

प्राथमिक विद्यालयको पहुँच सामान्यतय ठीक छ । वडा नं. २ लाई भने नयाँ विद्यालयको आवश्यकता छ ।

पाँचवर्षे कार्य योजना

उद्देश्य	कार्यहरु	जिम्मेवारी	सफलताको सूचक
नगरपालिकामा रहेका प्रत्येक वडाको सम्पूर्ण मानिसहरुलाई शैक्षिक सूविधा प्रधान गर्नै ।	साना वस्तीलाई राजमार्गसँग जोड्ने बाटोहरुको पहिचान गरी त्यसको स्तरोन्नती गर्ने । गाउँको केन्द्रमा नयाँ विद्यालय निर्माण गरी गाउँको जनसंख्यालाई समान रुपले फाइदा पुऱ्याउने । आवासिय विकास शहरी केन्द्रहरुमा गर्ने ।	जिल्ला शिक्षा कार्यालय ईन्जिनियरिङ योजना (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना, वर्गिकरण योजना, भातिक विकास योजना, नगर यातायात योजना)	महिला तथा उनीहरुको साक्षारता दर समान हुने । प्राथमिक शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थीको संख्यामा बृद्धि हुने । दलित समुदायमा साक्षरताको स्थितिमा उल्लेखनिय विकास हुने ।
	वडा नं. २ मा शैक्षिक पहुँच कम भएकाले प्राथमिक शैक्षिक सुविधाको स्थापना गर्ने ।	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	

	हरेक शैक्षिक संस्थामा पानिको सुविधा उपलब्ध हुनेछ । प्रत्येक विद्यालयसँग आफ्नै शौचालयको सुविधा हुनेछ ।	जल विभाग जिल्ला शिक्षा कार्यलय ।	१००% विद्यालयमा शौचालय सुविधा हुनेछ ।

खुला स्थान (Open Space)

उद्देश्यः

सामूदायिक स्वास्थ्य तथा समृद्धको सुधारको निमित्त सार्वजनिक खुला स्थानको योगदान ।

चुनौतीहरु

- यहाँ प्राकृतिक क्षेत्र, बगैचा, अनौपचारिक खुला स्थान, औपचारिक खेलकुद मैदान जस्ता थुप्रै किसिमका खुला स्थानहरु छन् । खुला क्षेत्रको भूमिका त्यहा रहेको पकड क्षेत्रले दिने सुविधामा भर पर्छ जस्तै कुनै स्थानिय पार्क, क्षेत्रिय खुल्ला स्थान अथवा पर्यटकिय फाइदाको क्षेत्र ।
- भूमि बहुमूल्य हुन्छ त्यसैले सार्वजनिक खुला स्थानहरुलाई खेर जान नदिई सामूदायलाई बढी भन्दा बढी फाइदा हुने तरिकाले प्रयोग गर्नु पर्दछ ।
- निति तथा स्तरको योजनाः वडा स्तरमा आवसिय क्षत्रहरुमा कम्तिमा २.५% भूमि, सार्वजनिक खुला स्थानका रुपमा समर्पित गरिएको हुनु पर्दछ ।
- यहाँ खुला स्थानका लागि पर्याप्त भूमि निर्धारण गर्न सकिन्छ तर नागरिकको मनोरन्जन आवश्यकता र ईच्छापूतिको लागि त्यसको उपयोग गरिएको छैन ।

योजना

उद्देश्य	कार्यहरु	जिममेवारी	सफलताको सूचक
सामूदायिक स्वास्थ्य तथा समृद्धिको निम्ति सार्वजनिक खुला स्थानको योगदान ।	स्थानिय कानूत तथा वर्गिकरणको प्रयोग गरी विद्यमान खुला स्थानको सुरक्षा गर्ने ।	योजना	वर्गीकरणको प्रयोग हुनु ।
	खुला स्थानमा अनुमति विना व्यपार स्थापना गर्न अथावा संरचना बनाउन र थुपार्न प्रतिवबन्ध लगाउने खालका स्थानिय कानून लगाउने ।	स्थानिय नगर प्रहरी सम्बन्धन गर्ने (आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना)	
	निजि खुला स्थानका लागि नयाँ पुर्वाधारहरुको विकास गर्दा खुला स्थान सुनिश्चित हुने खालको स्थानिय कानून प्रयोग गर्ने । (प्राचिन खुला बार्दलि, भान्सा अथवा बगैचाहरु पर्न सक्छन् ।)	भवन अनुमति योजना आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना वर्गिकरण)	
	विपदको समयमा खुला स्थानको महत्वका बारेमा जनचेतना प्रदान गरी त्यसको प्रवर्धन गर्ने ।	समाज विकास अधिकारी	
	खेलकुद र मनोरञ्जनात्मक आवश्यकता बुझि त्यहाका लागि योजनाको विकास गर्ने ।	शहरी योजनाकार आई.यू.डि.पि. लिङ्क भू-उपयोग योजना वर्गिकरण)	कम्तिमा एउटा शहर स्तरिय खेल मैदान चल्तिमा रहनु
	मास्टर शहरी योजना सँगसँगै खुला स्थान वर्गिकरण विधि अपनाई नगरपालिकाका सबै क्षेत्र समेटिने गरी खुला भूमिहरुको विस्तार गर्ने ।	योजना	
	सुरक्षित र सहज पहुँचको डिजाईन गर्न, प्रष्ट देखिने गरी साईनबोर्ड र फोहोर डिब्बा राख्ने ।	शहरी योजनाकार	

	नगरभित्रको खुला स्थान भएका क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि पार्क तथा मनोरञ्जन चालक दलको नियूक्ति गर्ने ।	परामर्शदाता/निर्देशक	वडा स्तरिय खेलकुद मैदानहरुको मर्मत, उच्च स्तरीय आवास, सन्तुष्टी दर

आवास (Housing)

धुलिखेलमा आवास संग सम्बन्धित धेरै issues हरु छन्:

- धेरै बस्तीहरु risk sensitive zone(landslide) मा अवस्थिति रहेको|

यी घरहरुको पहिचान गरि relocate गर्न योजनाहरु बनाउन जरुरी

- छरिएका बस्तिहरुले गर्दा पुर्बधारहरु पुराउन समस्या
- सुकुम्बासी बस्तिहरुमा वृद्धि र affordable housing धुलिखेलका लागि चिन्ताको बिसय

सुकुम्बासी बस्तिहरुमा municipal facilities हरु पुराउन कठिन

Objective: सबै नगरबासीहरुमा सुरक्षित र सुलभ आवासको पहुँच बढाउने

- Zoning र bylaws लागु गरेर सार्वजनिक जमिनको अतिक्रमण र सुकुम्बासी बस्तीहरूलाई निरुत्साहित गर्ने
- आर्थिक रुपमा कमजोर बर्गको आवास निर्माणको लागि सहकारी संयन्त्रलाई प्रोत्सहान गर्ने
- Public-private partnership को माध्यमबाट पूर्वाधार युक्त जमिनको विकास गर्ने|
- सुकुम्बासी बस्तीहरुको relocation गर्दा उनीहरुको सहभागिता सुनिस्चित गर्ने र community को निरन्तरताको अवसरहरु पर्दान गर्ने |

Actions:

- Encourage private sector to provide housing to the EWS (economically weaker strata)
- Review and develop relevant incentive and facility package: land/infrastructure provisioning etc. to encourage private sectors
- Promote innovative, economic and environment friendly buildings Develop model and promote practices of ecologically sensitive and vernacular construction technology and building material
- Discourage squatter settlements and encroachment on public land Encourage private sector to develop affordable rental housing through the provision of incentives and facilitate (incentives: easier permit process, facilitation ion land consolidation, taxation abatement, Facilities: facilitating development and access to infrastructure provision such as roads, utility lines etc).

आर्थिक विकास योजना (Economic Development Plan)

धुलिखेल को आर्थिक विकास को लागि बहु-क्षेत्रीय रणनीतिक कार्यहरु:

- विदेशी मुद्रा आय सिर्जना र वृद्धि गर्न पर्यटनको विकासलाई बढावा दिन।
- सबै वडाहरु लाई राजमार्गसंग जोड्ने सडकहरुको स्तरोन्नति गर्नुपर्ने| सार्बजनिक यातायात सुविधामा व्यापक सुधार गर्नुपर्ने|
- आर्थिक विकासको मुख्य समस्या भनेको सबै क्षेत्रमा एकैचोटीमा लगानी गर्न पर्याप्त पूंजी नहुनु। यसकारण, अग्रिणी क्षेत्रहरु पहिचान गरेर निवेश गर्नु उचित